

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Posudek vedoucího bakalářské práce

Jméno autora	Veronika Slováková
Název práce	Rodičovství – Jak se k rodičovství staví matky a otcové
Studijní obor	Sociologie obecná a empirická
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	PhDr. Michal Tošner, Ph.D. Katedra sociologie FF UHK
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Katedra sociologie FF UHK
Rok obhajoby	2017

Hodnocení cíle/ů práce

(charakteristika cíle, způsob jeho stanovení, užitečnost cíle, slovně)

V úvodu je cíl uveden spíše implicitně. Spočívá v kvalitativním zkoumání praktického výkon otcovských a mateřských rolí v současné české společnosti mezi zvykovou normou a současnými výchovnými trendy (módami). Pozorování praxe je doplněno rozhovory, zaměřenými na představy o rodičovství a výchově z perspektivy otců a matek. Jak píše v úvodu praktické části „Tématem této bakalářské práce je rodičovská role z pohledu genderu. Tato problematika se dostává do popředí také kvůli legislativním změnám, které chtějí podporovat obě pohlaví v péči o rodinu a děti“ (s. 39). O stranu dále uvádí: „Tato bakalářská práce má za cíl analyzovat postoj k rodičovství mužů a žen. Jak rodiče vnímají své role, jaká jejich očekávání se naplnila, jak své děti vychovávají. Současná společnost se mění, stejně tak se mění i normy a trendy spojené s péčí o dítě“ (s. 40). V souladu s tím mohu konstatovat, že autorka přesvědčivě argumentuje, že se jedná o téma aktuální a jistě tak není na škodu debatu o rodičovských rolích obohatit o empirický sociologický výzkum. Cíle práce se podařilo s úspěchem naplnit.

Hodnocení obsahové stránky práce

<i>Užití zásadní odborné literatury a zdrojů</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Přiměřená odborná terminologie práce</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Vhodně zvolená metodologie</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Práce s výzkumnými otázkami</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Adekvátní průběh analýzy dat</i>	ano	s výhradami	ne
<i>Splnění deklarovaného cíle/cílů práce</i>	ano	s výhradami	ne
Hodnocení formálních kritérií práce			
<i>Stylistická úroveň práce</i>	dobrá	s výhradami	špatná
<i>Pravopis a gramatika</i>	dobré	s výhradami	špatné
<i>Vhodná grafická úprava stránkování a textu</i>	dobrá	s výhradami	špatná
<i>Zpracování tabulek, obrázků, příloh</i>	dobré	s výhradami	špatné

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

V úvodu studentka evokuje aktuální postoje k rodičovství, výchově a péči o děti. Uvádí, že oproti minulosti je výrazný trend zapojování otců do péče, kteří například nastupují na rodičovskou dovolenou. Všíhá si dynamiky společenské změny: „V naší společnosti existují normy, podle kterých by se lidé měli chovat na jedné straně a moderní trendy na straně druhé. Někde mezi nimi se nachází praxe, tedy to, jak se lidé doopravdy chovají v běžném životě. A právě tuto praxi zkoumá praktická část této bakalářské práce.“

První, teoretická část je rozdělena na tři části. V první vymezuje rodinu jako primární skupinu a zaměřuje se evropské výchovné styly, jež porovnává s jinými koncepcemi. Zde neopomíná nedávnou kontroverzi mezi liberální a autoritativní výchovou v USA vyvolanou knihou *Hymna tygří matky* od Amy Chua. V kapitole uvádí přehled různých výchovných stylů, které pak uplatňuje i ve vlastním výzkumu. Ve druhé části logicky pokračuje v charakterizaci rodičovských rolí a proměny jejich významnosti v posledních dekadách, během nichž se formuje vzor aktivního otcovství a rozvíjí se diskuse a právní úpravy o otcovské dovolené a častěji muži nastupují na tzv. rodičovskou dovolenou. Dále systematicky postupuje ke genderu a genderovým rolím, jakým způsobem vymezují rodičovské role. V této části náležitě pracuje s teoretickými zdroji. Poněkud více se zde objevují psychologizující výklady (Matějček, Vágnerová), které v důsledku vedou studentku na biologizujícímu a naturalizujícímu pojetí rodičovských rolí, ale tyto přístupy dostatečně vyvažuje sociálně vědními pojetími. Nesměřuje však k sociálně konstruované roli otce v duchu hodnotové neutrality. Nezájem, distance, odtažitost a nadřazenost považuje za negativní, přitom mohou být fasety otcovské role ve smyslu dosavadní podoby rolí. Psychologické interpretace zaujaté emočními potřebami dítěte jsou jednorozměrné. Pokud by autorka stála o uchopení psychických sil mezi rodiči a dětmi, pak by bylo třeba chopit se také prací psychoanalytických (Freud). V každém případě v bakalářské práci ze sociologie by bylo záhodno hledat oporu v sociologickém pojetí sociálních rolí, tj. jako vzorec jednání a očekávání. Konstrukci role by pak bylo možno lépe postihnout větším důrazem na dynamiku mezi normativitou a módním trendem (autoritativní otec x aktivní otec); Způsob jakým prezentuje genderové normy a stereotypy je místy ambivalentní (viz s. 29 – 30). Prezentace stereotypů nebo esencionalizujícího strukturálně-funkcionalistického hlediska prezentuje nikoli jako příklad genderové konstrukce a genderové nerovnosti, ale způsobem, který vyvolává dojem, že je pojímá jako objektivizující definice mužských a ženských rolí. Je s podivem, že z přehledového textu o genderové teorii vybírá pouze příklady, jež v původním kontextu slouží jako ukázka normativní konstrukce genderové diference a namísto jejich kritiky je vyjímá z původního kontextu a překládá je jako teoreticky legitimní definice, jež diferenci mezi rody právě reifikují a naturalizují. Autorčin vzdor proti těmto definicím je opatrný: „Strukturální funkcionalismus tedy genderové rozdělení vidí jako přirozený jev. Avšak gender jako takový je dán společností.“ (s. 33); Formulace „gender je dán společností“ není zcela správná. Gender není jednoduše dán, ale je sociálně konstruován skrze interakce a reprodukován prostřednictvím jazyka a institucí. Není dán ve smyslu stabilních forem, ale je mnohem spíše procesem, který se v čase transformuje. A právě studium rodičovských rolí a výzkum proměn uvažování o těchto rolích a výzkum proměn jejich výkonu v praxi představuje potenciál zpracovávaného tématu. O něco lépe vyznívá kapitola 3. 5. věnovaná mechanismům učení se genderu (sekundárně). Zvláště kladně hodnotím zařazení Freudovy psychoanalytické perspektivy sexuace v raném věku: mužská a ženská genderová identita je výsledkem dramatu jejich raného sexuálního vývoje. (s. 34). Škoda, že toto hledisko je uchopeno prostřednictvím sekundárních zdrojů a že nesleduje vývoj této psychoanalytické kritiky k aktuálním teoriím, které zastupuje Judith Butler. Tento nedostatek kompenzuje kombinací dalších přehledových textů ke genderové teorii, např. text Pavla Barši. Doplnuje behavioristickou „teorii sociálního učení“ a teorií „kognitivně-vývojovou“, aby teoreticky precizovala osvojování genderové role. U práce, jejímž cílem je v celku genderových rolí postihnout roli otce a matky v oblasti ideální a v oblasti praxe, působí tento exkurz, jakkoli je poměrně zvládnutý (navzdory opoře v sekundární literatuře), poněkud nadbytečně. Paradoxně jsem, v jiné mnou oponované práci, naopak takto precizně zpracovaný proces socializace genderu postrádal. Nakonec autorka rozptýluje pochyby ohledně toho, zda ke genderovým rolím přistupuje v kritickém, konstruktivistickém a procesuálním pojetí.

Od s. 39 následuje praktická část bakalářské práce. Představuje výzkumná témata: „• Změna kvality života rodičů • Péče o dítě • Volný čas s dítětem • Genderové rozdělení rodičovství a subjektivní pohled na problematiku“ a standardně uvádí vlastní kvalitativní metodologii výzkumu, včetně hypotéz, výzkumných otázek, vzorku a postupu zpracování a analýzy dat. (s. 39): „Hypotézou tohoto výzkumu je otázka, zda spolu souvisí pohlaví a gender a to, jak vychováváme dítě, jak se k němu chováme. Jestli muži a ženy mají odlišný postoj k rodičovství. Cílem výzkumu nebude zjistit normy společnosti, ani trendy, které ovlivňují stávající rodiče, ale praxe – to, jak se rodič chová k dítěti každý den.“ Uvádí výzkumné otázky: „1. Jaký názor mají rodiče na tradiční rodinný model – matka pečovatelka v domácnosti a otec živitel rodiny? 2. Mají rodiče přístup k rodičovství ovlivněný generovými stereotypy? 3. Který z rodičů je pro dítě větší autorita? 4. Jaký styl výchovy rodiče praktikují – liberální nebo autoritativní? 5. S kterým z rodičů chodí děti ve volném čase na hřiště?“ Do vzorku respondentů vybírala otce, kteří byli na rodičovské dovolené. Tento výběr je nenáhodný a je otázka, zda je výzkumu vhodný. Otcové, kteří přijali úkol péče o malé dítě a nastoupili na rodičovskou „dovolenou“, již mají od tradovaných genderových rolí logicky odstup a přistupují na nové trendy (s. 41). Vzorek obsahuje poměrně zastoupení mužů a žen. Autorka barvitě líčí fáze průběhu výzkumu od přípravy a předvýzkumu a přípravu

rozhovoru, jehož „(h)lavními tématy bude kvalita života respondentů ovlivněna dítětem, volný čas rodičů s dítětem i bez dítěte, péče o dítě a rodičovství z pohledu mužů a žen.“ NA vlastním výzkumu velmi oceňuji rozsah pozorování realizovaného v září 2016. Kapitola šestá prezentuje výsledky. Zpracování rozhovorů v podobě výsledků v kap. desáté je efektivní i čtivé s citem pro detail. Výsledky, které autorka syntetizuje, provázejí krátké citace relevantních promluv a odpovědí, jež téma vystihují a vykreslují obrázek o jednotlivých tematických oblastech. Za lehkým, až literárním líčením však náležitě pracuje metoda i teorie. Kapitoly prezentující výsledky tedy hodnotím velmi kladně a považuji je za zdařilé.

Závěr sumarizuje zjištění výzkumu. Mezi zajímavé výsledky patří např. poznatky o rozdílnosti přístupů k výchově u mužů a u žen. Ten není dle autorky nijak výrazný. Její interpretace částečně zapadá opět do sítě stereotypních významů a rolí (otec živitel – matka pečovatelka a hospodyňka). V závěru chybí kritická interpretace genderové struktury, která navzdory aktuálním trendům tvoří osнову výpovědí aktérů v roli rodiče a také usměrňuje, ne-li řídí jejich výchovnou praxi. Poněkud obecně uzavírá otázku stylů výchovy, které podle jejího výzkumu nebyly respondenty nijak vědomě uchopeny a spočívaly v blíže nespecifikovaném mixu pravidel/povinností a volnosti (benevolence). Celkově však práci považuji za dobře zvládnutou a četl jsem ji se zájmem.

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

Z formálního hlediska práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Po stránce jazykové je práce napsaná srozumitelně a čtivým jazykem. Práce s odbornou literaturou je na dobré úrovni. Problém jsem shledal v ambivalentním prezentování stereotypů rodičovských rolí, dobré prohršky v odkazech na zdroje např. s. 14 – Máchová – bez reference) či citace sekundární bez úplného odkazu (M. Gimbutas cf. Matoušek, či Matoušek píše, že M. Gimbutas). Na s. 16 je chyba ve jméně: Olympie de Gouges je nesprávně uvedena jako Olympie de Bourges. V tomto místě formuluje navíc sporné tvrzení a příčinné souvislosti mezi jejím spisem a rozpadem patriarchálního řádu. Na s. 20 odkaz postrádá paginaci. Věcně se vyskytují též formulační lupy (s. 24): „Tento přístup poukazuje na to, že žena třífázový model je zodpovědný za znehodnocení, neboli devalvací ženské kvalifikaci během péče o dítě čímž je odsouzena k méně kvalifikované práci.“ Celkově má však práce dobrou úroveň, přílohy vhodně doplňují text. Bakalářská práce naplňuje standardy a mohu ji doporučit k obhajobě.

Otázky k obhajobě práce

K předkládané práci nemám dalších dotazů.

Stručné slovní hodnocení (dle uvážení posuzovatele)¹

Hodnocení práce uvádím v komentářích k obsahové stránce práce.

Výsledné hodnocení práce

Práci doporučuji k obhajobě.

Navržené hodnocení

Navzdory dílčím připomínkám shledávám práci kvalitní a navrhuji ji komisi hodnotit stupněm A.

30. 5. 2017

.....
datum a místo

.....
podpis autora posudku

¹ Např. náročnost tématu, specifika řešení, samostatnost nebo invence studenta, co jsou hlavní klady, nedostatky práce, případně jaký je přínos, nebo využitelnost práce, navrhovaná doporučení k možnému zužitkování práce; zejména však návrh řešení pro případ nedoporučujícího posudku: a) upřesnit, doplnit nebo rozvést stanovenou pasáž, b) opravit, přepracovat stanovenou pasáž, c) přepracovat celou práci na zadané téma, d) vypracovat novou práci na nové téma.